

Дефініція поняття економічної ефективності інвестиційної діяльності

¹ Гладковська Олена Олексіївна, старший викладач, аспірант, Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне, Україна

Анотація: В статті відображені результати теоретичних досліджень сутності понять «інвестиційна діяльність», «ефективність», «економічна ефективність». На основі узагальнення дефініції понять «інвестиційна діяльність», «ефективність» та «економічна ефективність», визначено, що економічна ефективність інвестиційної діяльності – це відносний показник, що порівнює отриманий економічний ефект від послідовної, цілеспрямованої діяльності щодо формування та використання інвестиційних ресурсів з метою одержання прибутку, з тими витратами чи ресурсами, які були використані для досягнення цього економічного ефекту. Ефективність інвестиційної діяльності є комплексною характеристикою функціонування будь-якого підприємства. економічна ефективність враховує затрати та результати, які виходять за межі прямих фінансових інтересів учасників проекту. Даний показник відображає ефективність проекту з боку зацікавлених в розробці проекту регіонів, галузей, підприємств та організацій. До її складу входять також соціальні та екологічні результати, які розраховуються виходячи із сукупної дії учасників проекту на здоров'я населення, соціальних та екологічних обставин. Виконані дослідження визначень ефективності мають теоретичну значущість щодо удосконалення визначення «ефективність інвестиційної діяльності». Запропоноване визначення поняття «ефективність інвестиційної діяльності» та визначені показники ефективності інвестиційної діяльності дозволяють одержати комплексне уявлення про ефективність інвестиційної діяльності підприємства й створити підґрунтя для його об'єктивної оцінки.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність, економічна ефективність, показники економічної ефективності інвестиційної діяльності, ефективність інвестиційної діяльності.

Інвестиції та інвестиційна діяльність завжди знаходились в центрі уваги економічної науки. Адже інвестиції є джерелом розвитку економіки, а інвестиційна діяльність справляє значний вплив на базові основи господарської діяльності, економічні і соціальні перетворення та розвиток суспільства в цілому. У сучасній Україні в

особливо важливого значення набуває активація інвестиційної діяльності, оскільки без неї неможливо здійснити прогресивні зрушення в економіці, підвищити конкурентоспроможність та загалом забезпечити сталий соціально-економічний розвиток держави

Теоретичні основи інвестиційної діяльності формувалися в міру розвитку, поглиблення, трансформації економічних відносин, а також зростання практичної актуальності даної сфери діяльності, що призвело до того, що в економічній літературі виникло багато відтінків у судженнях, визначеннях, які віддзеркалюють історичне розуміння, розкриття певної сторони цього складного та багатогранного явища.

На сучасному етапі економічного розвитку суттєво зростає роль і місце інвестиційної діяльності, що є однією з видів господарської діяльності суб'єктів та найважливішою формою реалізації їх економічних інтересів.

Питання інвестиційної діяльності є предметом дослідження багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, а саме: І. Бланка, Л. Борща, М. Денисенка, Т. Майорової, А. Пересади, А. Поручника, П. Рогожина, Н. Татаренко, Д. Черваньова, В. Федоренка, В. Шевчука,

Л. Гітмана, М. Джонка, У. Шарпа та ін., які, враховуючи певні аспекти мікро- мезо- та макроекономічного рівня розвитку економіки, розкривають сутність даного поняття у своїх працях, часто ототожнюючи дану економічну категорію з поняттям інвестиційного процесу. Проте, незважаючи на наявність значної кількості досліджень, серед авторів немає єдиного комплексного аналізу економічної сутності понять «інвестиційна діяльність», «ефективність», «економічна ефективність», «ефективність інвестиційної діяльності». Багато питань практичного і теоретичного характеру потребують деталізації та вдосконалення.

Метою статті є теоретичні аспекти дослідження сутності понять «інвестиційна діяльність», «ефективність», «економічна ефективність» та визначення поняття «ефективність інвестиційної діяльності» з точки зору економічної науки.

Таблиця 1

Дефініція поняття «інвестиційна діяльність»

Визначення поняття «інвестиційна діяльність»	Джерело, автор(и)
Інвестиційною діяльністю є сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій [4].	Верховна Рада України
Інвестиційна діяльність – придбання та реалізація тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів [14].	Міністерство фінансів України
Інвестиційна діяльність – це придбання і продаж довгострокових активів, а також інших інвестицій, які не є еквівалентами грошових коштів [15].	Правління Національного Банку України
Інвестиційна діяльність – придбання та реалізація тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів [10].	Міністерство Фінансів України
Інвестиційна діяльність – це послідовна, цілеспрямована діяльність, що полягає у капіталізації об'єктів власності, у формуванні та використанні інвестиційних ресурсів, регулюванні процесів інвестування і міжнародного руху інвестицій та інвестиційних товарів, створенні відповідного інвестиційного клімату і має за мету одержання прибутку чи певного соціального ефекту [18, 8].	Н.О. Татаренко, А.М. Поручник
Інвестиційна діяльність – це вкладення інвестицій і здійснення практичної діяльності з метою отримання прибутку і (або) досягнення іншого корисного ефекту [20, 355].	А.Г. Грязнова
Інвестиційна діяльність – це комплекс заходів і практичних дій юридичних та фізичних осіб (українських або іноземних), а також держави щодо здійснення інвестицій у будь-якій формі з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту [21, 32].	Д.М. Черваньов
Інвестиційна діяльність – це комплекс заходів і дій фізичних і юридичних осіб, які вкладають свої ресурси з метою отримання прибутку [2, 59].	М.П. Денисенко
Інвестиційна діяльність – це діяльність з формування, розміщення, вкладення, трансформації і відшкодування інвестицій, включаючи управління ними і всією системою інвестиційних відносин [6, 27].	Г.І. Іванов
Інвестиційна діяльність – це сукупність рішень та відповідних дій, скерованих на перетворення заощаджень у інвестиції [13, 137].	С.М. Панчишин
Інвестиційна діяльність – це проектна, організаційна, управлінська, контрольна робота, яка виконується в інтересах планової реалізації інвестицій [1, 19].	В.Г. Білолипецький
Інвестиційна діяльність – це сукупність практичних дій з вироблення та реалізації інвестиційних рішень, спрямованих на вкладення капіталу у всіх його формах, в різні сфери підприємницької та інших видів діяльності з метою його відновлення, збереження та/або приросту, а також досягнення інших позаекономічних цілей [16].	В.В. Руденко

Слово "інвестиція" походить від латинського "invest", що означає вкладати. Динамізм інвестицій надає їм якості процесу, тимчасової три-

валості та передбачає здійснення ряду перетворень, а саме: ресурси (цінності) – вкладення (витрати) – доход (ефект). Практичні ж кроки з

реалізації інвестицій і являють собою власне інвестиційну діяльність. В економічній літературі та у вітчизняному законодавстві поняття «інвестиційної діяльності» трактується наступним чином (таблиця 1). * Джерело: складено автором за [1], [2], [4], [6], [10], [13], [14], [15], [16], [18], [20], [21].

Отже, на нашу думку, під інвестиційною діяльністю слід розуміти відповідним чином організовану діяльність у сучасних реальних умовах господарювання, зміст якої полягає у цілеспрямованому процесі знаходження необхідної кількості інвестиційних ресурсів, виборі відповідних об'єктів чи інструментів для їх вкладання, розробці і впровадженні поетапної інвестиційної програми чи стратегії та забезпеченні ефективної її реалізації з метою отримання прибутку та/чи іншого позитивного результату.

Інвестиційна діяльність може принести щонайменше чотири виду ефекту: економічний; науково-технічний; соціальний; екологічний.

Ефект (у перекладі з лат. – виконання, дія) – результат, наслідок яких-небудь дій [17]. Ефект від функціонування підприємства трактується як показник, який характеризує результат функціонування [8; 11]. Ефект – це результат від будь-якого заходу, який найчастіше виражається грошовою сумою у вигляді чистого доходу або прибутку. При позитивному значенні він відображає економію витрат, а при негативному – збитки інвестора. У розрахунках ефективності природоохоронної діяльності існує поняття збитків потенційних, фактичних або відвернених, тобто таких, яких вдалось уникнути впровадженням досягнень НТП по запобіганню забруднення навколишнього середовища.

Економічний ефект може бути потенційним або фактичним (реальним, комерційним), а науково-технічний, соціальний і екологічний ефекти – тільки потенційним економічним ефектом. Зниження викидів шкідливих речовин в атмосферу, воду, землю зберігає екосистему, підвищує якість життя людей, приводить до росту тривалості життя людини, зменшенню кількості хвороб і т.п. Цей ефект виявляє себе після 20-40 років, його неможливо виразити відразу у вигляді прибутку, або іншим показником вартості.

Економічний ефект визначається як різниця між вартісною оцінкою результатів і вартісною оцінкою сукупних витрат ресурсів на всіх етапах реалізації і за весь період інвестування або здійснення заходів. Складові економічного ефекту: прибуток від виробничо-експлуатаційної діяльності, зниження собівартості за рахунок економії матеріально-технічних ресурсів, приріст обсягу продажів, підвищення рівня використання виробничих потужностей, скорочення

строків будівництва, зростання строку служби основних фондів, підвищення фондівіддачі, зростання продуктивності праці, прискорення обороту оборотних засобів, прибуток від ліцензій і від впровадження патентів і ноу-хау та ін.

Показники науково-технічного ефекту характеризують кількість впроваджених науково-технічних засобів, зростання питомої ваги прогресивних технологічних процесів та нових інформаційних технологій, підвищення коефіцієнта автоматизації та організаційного рівня виробництва і праці, кількість патентів або авторських свідоцтв, індекс цитування, підвищення конкурентоспроможності підприємства, товарів (послуг) на ринку.

Соціальний ефект пов'язаний із соціальним захистом працівників: утворення або відтворення нових робочих місць, підвищення рівня зайнятості населення, підвищення заробітної плати і доходів, задоволення першочергових фізіологічних потреб людей, забезпечення безпеки життєдіяльності, підвищення рівня задоволення соціальних і духовних потреб, підвищення кваліфікації робітників, зростання якості й тривалості життя та ін.

Екологічний ефект досягають зниженням викидів у навколишнє середовище шкідливих речовин, зменшенням відходів виробництва, утилізацією і регенерацією ТПВ і осадів стічних вод, впровадженням енергоємних виробництв, оборотних циклів використання природних ресурсів (насамперед вод), підвищенням ергономічності і покращенням екологічності вироблених товарів або послуг (шумове забруднення, вібрація, магнітне поле, радіаційний фон, хімічні речовини, що викликають алергію), зниженням штрафів за забруднення навколишнього середовища (перевищення ПДК, ПДВ та ін. лімітів).

Як правило, ефект не пов'язують із зусиллями, якими його досягнуто. Відносно цілі конкретної дії ефект може нести як позитивну, так і негативну спрямованість [17]. Ефект чи результат від функціонування підприємства визначається як рівнем ефективності, так і періодом часу, за який вимірюється цей результат.

З категорією ефекту тісно пов'язане поняття ефективності. Ефективністю називають відношення ефекту від здійснених заходів до витрат на них. Ефективність характеризує результативність будь-яких витрат. Шеремет О. Д., Сайфулін Р. С. [22] відзначають, що ефективність є однією з найскладніших категорій економічної науки. Вона виступає основою побудови кількісних критеріїв цінності прийнятих рішень, використовується для формування матеріально-структурної, функціональної і системної характеристик господарської діяльності. До неї відно-

сять показники народногосподарської, бюджетної і комерційної економічної ефективності інвестицій

Дефініцію поняття «ефективність» різними авторами представлено у таблиці 2.

Таблиця 2

Дефініція поняття «економічна ефективність», «ефективність»

Дефініція поняття «економічна ефективність», «ефективність»	Автор(и)
Економічна ефективність – відносний показник, що порівнює отриманий ефект з витратами чи ресурсами, використаними для досягнення цього ефекту [5, 76], [8, 275].	Іванієнко В.В., Ковальов В.В., Волкова О.М.
Економічна ефективність – віддача у формі доходів різних ресурсів фірми, що знаходяться в її розпорядженні [7, 361].	Іващенко Н.П.
Ефективність – це не просто властивість операції (процесу функціонування системи), що відбивається в її здатності давати певний ефект, а дієвість такої здатності, тобто результативність, співвіднесена з ресурсними витратами [9, 218].	Лямець В.І., Тевяшев А.Д.
Ефективність – співвідношення результату або ефекту будь-якої діяльності і витрат, пов'язаних з її виконанням. Причому це може бути як співвідношення результату і витрат, так і співвідношення витрат і результатів діяльності [11, 367].	Орлов П.А.
Економічна ефективність - полягає в економії всіх питомих витрат на виробництво продукції, що визначає його дохідність [22, 90].	Падерін І.Д.
Ефективність – показник успішності функціонування системи для досягнення встановлених цілей [17, 354].	Сурмін Ю.П.
Економічна ефективність – це такий стан справ, за якого неможливо здійснити жодної зміни, яка більш повно задовольняє бажання однієї людини, не перешкоджаючи задоволенню бажань іншої людини [19, 388].	Федулова Л.І.

*Джерело: складено автором за [5], [7], [8], [9], [11], [17], [19], [22].

Отже, проаналізувавши різні варіанти дефініцій, наведені у таблиці 2, можна побачити, що серед науковців не існує однозначного поняття «ефективність». Це поняття розглядається з точки зору різних підходів, з урахуванням різного ступеня деталізації, різноманітних факторів. Вчені використовують різну термінологію для дефініції даного поняття. Складність аналізу понять, що характеризують ефективність, полягає у різних рівнях ієрархії об'єкта дослідження, а також глибині теоретичних досліджень.

Узагальнивши дефініції понять «інвестиційна діяльність», «ефективність» та «економічна ефективність», визначимо поняття «економічна ефективність інвестиційної діяльності». Отже, економічна ефективність інвестиційної діяльності – це відносний показник, що порівнює отриманий економічний ефект від послідовної, цілеспрямованої діяльності щодо формування та використання інвестиційних ресурсів з метою одержання прибутку, з тими витратами чи ресурсами, які були використані для досягнення цього економічного ефекту. Здійснити оцінку економічної ефективності інвестиційної діяльності можна за допомогою показників економічної ефективності, які враховують у вартісному вимірі усі види результатів і витрат, обумовлених реалізацією інвестиційного проекту.

Розрахунок показників ефективності здійснюється з урахуванням прямих, супутніх, сполучених та інших інвестиційних витрат. Прямі інвестиції являють собою вкладення,

необхідні безпосередньо для реалізації інвестиційного проекту. Супутні інвестиції – це вкладення в інші об'єкти, будівництво або реконструкція яких необхідні для нормального функціонування основного об'єкта. Сполучені інвестиції - інвестиції в суміжні галузі народного господарства, які забезпечують основними й оборотними фондами будівництво (реконструкцію) і наступну експлуатацію об'єктів.

Показники ефективності інвестиційних проектів підрозділяються також залежно від мети їх використання на показники загальної (абсолютної) і порівняльної (відносної) ефективності. Показники загальної ефективності дозволяють оцінити економічну доцільність інвестиційних вкладень, показники порівняльної ефективності допомагають зробити порівняння різноманітних варіантів інвестиційних проектів і вибрати найбільш економічно раціональний. Показники загальної економічної ефективності визначають з урахуванням повного обсягу інвестиційних витрат. Показники порівняльної економічної ефективності доцільно розраховувати з урахуванням тільки тих витрат, що змінюються по варіантах частин видатків і витрат, що забезпечує зниження трудових витрат при виборі інвестиційних рішень.

Таким чином, економічна ефективність враховує затрати та результати, які виходять за межі прямих фінансових інтересів учасників проекту. Даний показник відображає ефективність проекту з боку зацікавлених в розробці проекту

регіонів, галузей, підприємств та організацій. До її складу входять також соціальні та екологічні результати, які розраховуються виходячи із сукупної дії учасників проекту на здоров'я населення, соціальних та екологічних обставин.

Отже, інвестиційна діяльність є основою розвитку майбутнього економіки країни. Що більшими є обсяги інвестицій сьогодні, то більшими будуть обсяги валового внутрішнього продукту завтра. Як діалектична єдність процесів вкладання ресурсів і одержання потоку доходів у майбутньому інвестиційна діяльність може виникати і ефективно здійснюється на основі урівноваження інвестиційного попиту і інвестиційної пропозиції, тобто за допомогою механізму інвестиційного ринку.

Ефективність інвестиційної діяльності є комплексною характеристикою функціонування

будь-якого підприємства.

Виконані дослідження визначень ефективності мають теоретичну значущість щодо удосконалення визначення «ефективність інвестиційної діяльності». Запропоноване визначення поняття «ефективність інвестиційної діяльності» та визначені показники ефективності інвестиційної діяльності дозволяють одержати комплексне уявлення про ефективність інвестиційної діяльності підприємства й створити підґрунтя для його об'єктивної оцінки.

Перспективними напрямками наукових розробок з питань ефективності інвестиційної діяльності є розробка методичних рекомендацій з реалізації даного підходу до ефективності з урахуванням специфіки функціонування автотранспортних підприємств.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белоліпецький В. Інвестиційна діяльність фірми / В. Белоліпецький // Консультація директора. – 1997. №14. – С. 18-21.
2. Денисенко М. П. Основи інвестиційної діяльності: підручник для студентів / М. П. Денисенко – К.: Алеута, 2003. – 338 с.
3. Єфімова Н.С. «Сучасні проблеми управління інвестиційною діяльністю на підприємстві», Економічний простір: збірник наукових праць № 22/1, 2009 р.
4. Закон України «Про інвестиційну діяльність» (ст.2) м. Київ, 18 вересня 1991 року № 1560-ХІІ
5. Іваниченко В.В. Финансовый анализ: Учеб. пособие. – 2-е изд. – Х.: Изда-тельський дом «ИНЖЭК», 2003. – 176 с.
6. Иванов Г. И. Инвестиции: сущность, виды, механизмы функционирования / Г. И. Иванов. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2002. – 352 с.
7. Івашенко Н.П. Экономика фирмы: Учебник. – М.: ИНФРА, 2006. – 528 с.
8. Ковалев В.В., Волкова О.Н. Анализ хозяйственной деятельности предприятия. – М.: ПБОЮЛ Грищенко Е.М., 2000. – 424 с.
9. Лямець В.І., Тевяшев А.Д. Системний аналіз. Вступний курс. – 2-е вид., пере-роб. та допов. – Х.: ХНУРЕ, 2004. – 448 с.
10. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 "Подання фінансової звітності" (Положення (стандарт), п.3)» 28.12.2009 № 1541
11. Орлов П.А. Экономика предприятия: Учеб. пособие. – Х.: РИО ХГЭУ, 2000. – 401 с.
12. Падерин И.Д. Научные и практические аспекты повышения экономической эффективности со-
временного предприятия // Вісник Академії економічних наук України. – 2003. – №1. – С. 89–95.
13. Панчишин С. М. Макроекономіка: Навчальний посібник / С. М. Панчишин. – К.: Либідь, 2001. – 616 с.
14. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" (п.1) №73 від 07.02.2013р.
15. Постанова Національного Банку України «Про затвердження Інструкції про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України» 24.10.2011 р. №373
16. Руденко В.В. «Концептуальні засади здійснення інвестиційної діяльності підприємств», Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту, науковий журнал, випуск № 2, 2010 р.
17. Сурмин Ю.П. Теория систем и системный анализ: Учеб. пособие. – К.: МАУП, 2003. – 368 с.
18. Татаренко Н. О. Теорії інвестицій: навч. пос. / Н. О. Татаренко, А. М. Поручник. – К.: КНЕУ, 2000. – 159 с.
19. Федулова Л.І. Менеджмент організацій: Підручник. – К.: Либідь, 2003. – 448 с.
20. Финансово-кредитный энциклопедический словарь/ [под. общ. ред. А. Г. Грязновой]. – М.: Финансы и статистика, 2002. – 1 168 с.
21. Черваньов Д. Менеджмент інвестиційної діяльності підприємств: навч. пос. / Д. Черваньов. – К.: Знання-Прес, 2003. – 622 с.
22. Шеремет А.Д., Сайфулин Р.С. Методика финансового анализа. – М.: ИНФРА–М, 1996. – 176 с.
23. Яблонская Н.В. «Бюджетная и экономическая эффективность инвестиций», науковий журнал «Економічні інновації», випуск №23, 2005р.

Gladkovska G.

The definition of the concept of the cost effectiveness of the investment activity

Abstract: At the present stage of the economic development significantly increases the role and place of investment, which is one of the types of business entities and the most important form of their economic interests. The results of theoretical studies essence of concepts "investment activity", "performance", "economic efficiency" are reflects in this

article. As a result of the generalization of the definition of the terms "investment activity", "efficiency" and "cost effectiveness" were determined that the economic efficiency of investment is a relative measure that compares the resulting economic effect of coherent, purposeful activity on the formation and use of investment resources in order to obtain income with those costs or resources that were used to achieve this economic effect. The assess of the economic efficiency of investment activity can be made by using indicators of economic performance, taking into account in monetary terms all kinds of outcomes and costs arising from the implementation of the project. The investing activities are the foundation of the future economy. The investment activity can be based on balancing of investment demand and investment proposals, that is, through the mechanism of the investment market. The effectiveness of investment is a complex characteristic operation of any enterprise. The economic efficiency takes into account the costs and results that go beyond the direct financial interests of the participants. This indicator reflects the effectiveness of the project by the stakeholders in the drafting of regions, industries, companies and organizations. It includes the social and environmental results that are calculated on the total of the project participants on the health, social and environmental circumstances. The research definitions of efficiency are theoretical significance to improve the definition of "investment performance". The proposed definition of "the efficiency of the investment activity" and specified performance of investment activities allow to obtain a comprehensive understanding of the investment performance of the company and create a basis for the objective assessment.

Keywords: the investment, the investment activity, the efficiency of the investment activity, the indicators of economic efficiency of the investment activity, the cost effectiveness of the investment activity.

Гладковская Е. А.

Дефиниция понятия экономической эффективности инвестиционной деятельности

Аннотация: В статье отображены результаты теоретических исследований сущности понятий «инвестиционная деятельность», «эффективность», «экономическая эффективность». В результате обобщения дефиниции понятий «инвестиционная деятельность», «эффективность» и «экономическая эффективность», определено, что экономическая эффективность инвестиционной деятельности - это относительный показатель, который сравнивает полученный экономический эффект от последовательной, целенаправленной деятельности по формированию и использованию инвестиционных ресурсов с целью получения прибыли, с теми затратами или ресурсами, которые были использованы для достижения этого экономического эффекта. Осуществить оценку экономической эффективности инвестиционной деятельности можно с помощью показателей экономической эффективности, которые учитывают в стоимостном измерении все виды результатов и затрат, обусловленных реализацией инвестиционного проекта. Инвестиционная деятельность является основой развития будущего экономики страны. Эффективность инвестиционной деятельности является комплексной характеристикой функционирования любого предприятия. экономическая эффективность учитывает затраты и результаты, выходящие за пределы прямых финансовых интересов участников проекта. Данный показатель отражает эффективность проекта со стороны заинтересованных в разработке проекта регионов, отраслей, предприятий и организаций. В ее состав входят также социальные и экологические результаты, которые рассчитываются исходя из совокупного действия участников проекта на здоровье населения, социальных и экологических обстоятельств. Выполненные исследования определений эффективности имеют теоретическую значимость по совершенствованию определения «эффективность инвестиционной деятельности». Предложенное определение понятия «эффективность инвестиционной деятельности» и определенные показатели эффективности инвестиционной деятельности позволяют получить комплексное представление об эффективности инвестиционной деятельности предприятия и создать фундамент для объективной оценки.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционная деятельность, эффективность инвестиционной деятельности, показатели экономической эффективности инвестиционной деятельности, экономическая эффективность инвестиционной деятельности.